

IJTIMOYIY TARMOQLARNING IJOBIIY VA SALBIY TOMONLARI

*Farg'ona imkoniyatlari cheklangan shaxslar uchun
Ixtisolashtirilgan kasb-hunar maktabi,
maxsus fan o'qituvchisi
Qodirova Nigora Amanovna*

Annotatsiya: *Hozirgi kunda butun dunyo bo'yicha ko'pgina insonlar ijtimoiy tarmoqlardan keng foydalanib kelmoqda. Bu insoniyat uchun juda ko'p sohalarida keng imkoniyatlar ochib berdi. Lekin afsuski har doim ham ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish biz uchun foydali bo'lmaydi. Bugun ijtimoiy tarmoqlarning foydali va zararli tomonlari haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *internet, ichtimoiy tarmoq, Microsoft office dasturlari, metod, texnologiya.*

Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar hayotimizning ajralmas qismiga aylanib ulgurdi. Albatta, ularning o'ziga yarasha ijobiy va salbiy jihatlari bor. Qolaversa hozirgi paytda internet, uyali telefonlar orqali shaxsni badnom qiluvchi behayo tasvirlarning tarqalib, ommalashib borayotgani dunyo jamoatchiligini tashvishga solmoqda.

Axborot asrida zamonaviy texnologiyalar hayotimizga tobora ko'proq kirib boryapti. Bugun hatto bog'cha tarbiyalanuvchisi ham mobil telefondan, undagi ilovalar va internetdan foydalanishni o'rganib olyapti. Kattayu kichik orasida internetdan foydalanuvchilar, vaqtini ko'proq u bilan o'tkazuvchilar ortyapti. Kelajak hayotni internet va hali kashf etilmagan yuqori texnologiyalarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. To'g'ri, ular ijobiy va salbiy xususiyatlarga ega. Biroq yuksak texnologiyalardan unumli foydalanmaslik yoki yoshlarga olabo'ji qilib ko'rsatish faqat va faqat zarar keltiradi, xolos.

We Are Social xalqaro agentligi mutaxassisleri ijtimoiy tarmoqlarning oylik auditoriyasi to'rt milliard foydalanuvchiga ko'payganligini hisoblab chiqishdi.

Bu dunyo aholisining 53 foizida Internet-profil mavjudligini anglatadi, deyilmoqda Digital 2020 tomonidan e'lon qilingan oktyabr oyi hisobotida.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'tgan yilning o'zida foydalanuvchilar safiga yana 450 million kishi qo'shilgan.

“Kelajakda har kuni yana ikki million yangi foydalanuvchilar Facebook, Twitter va boshqa shu kabi tarmoqlarga qo'shilishadi, bu sekundiga 14 kishini tashkil etadi”, - deya taxmin qilishmoqda tadqiqot mualliflari.

Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanuvchilar sonining o'sish sur'ati xalqaro agentligi tomonidan fenomenal deb baholanmoqda.

“Eng tez rivojlanayotgan ijtimoiy tarmoq hozirda Instagram bo'lib, so'nggi uch oy ichida uning auditoriyasi 76 million yangi foydalanuvchilar bilan to'lgan. Ammo

foydalanuvchilarning umumiy miqdoriga ko'ra, u hamon Facebook, YouTube va boshqa ba'zi platformalardan ortda qolmoqda", - deya qayd etgan We Are Social.

Internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda ham oltin qoidaga – me'yorni unutmaslik shartiga amal qilish zarur.



Ijtimoiy tarmoqlarda video, audio, surat, biror-bir shaxs yoki maslakdoshlarni topish juda oson. Bunday saytlarda foydalanuvchilar ro'yxatdan o'tish chog'i ko'pincha ismi sharifi, tug'ilgan vaqti, yashash manzili, o'qigan, ishlagan joylari va ayni damdagi faoliyati haqida ma'lumotlar kiritadi. Bu ma'lumotlar aloqalari uzilgan sinfdoshlar, kursdoshlar va tanish-bilishlar bir-birlarini topishlariga yordam beradi.

Yaqinlar bilan bog'lanish oson va qulay. Juda ko'p ijtimoiy tarmoqlar va ularning mobil ilovalari orqali yozma, tovushli va tasvirli shaklda muloqot qilish mumkin. Bundan tashqari, aloqa xizmatlari juda arzon. Dunyoning narigi chekkasi bilan yoki qo'shni shahar-qishloqlar bilan bog'lanish bir xil – cho'ntakbop narxda. Bunday qulaylik oddiy aloqa vositalarida yo'q.

Ijtimoiy tarmoqlarda biror mavzudagi axborotni yengillik bilan topish mumkin. Deylik, salomatlik sohasiga qiziqqan kishi ayni shu yo'nalishdagi kanal va guruhlarga a'zo bo'lishi mumkin. Turli sohalarda maslahatlar olish, kerakli bilim va tasavvurlar hosil qilish imkoniga ega.

Ijtimoiy tarmoqlar, ayniqsa messengerlar axborot almashishda juda katta qulayliklar berdi. Turli shakldagi axborotlarni uzatishni keskin osonlashtirib yubordi. Yuborilgan ma'lumotlar messengerlarning o'zida saqlanishi sababli interneti bor istalgan joyda ulardan foydalanish mumkin, hatto o'z qurilmangidan o'chirib yuborgan bo'lsangiz ham.

Bugun ilg'or o'qituvchilar ijtimoiy tarmoqlarning ana shu xususiyatidan ustalik bilan foydalanishyapti.

Ijtimoiy tarmoqlarning eng maqtovli, ahamiyatli jihatlaridan biri – ilm olish, kasb-hunar o'rganishdagi beqiyos yordamidir. Kundalik turmushda duch kelinadigan turli yumushlarni bajarishni ham internet, xususan ijtimoiy tarmoqlar yordamida oson o'zlashtirish mumkin. Oddiy misol, ayollar bichish-tikish yoki pazandalik sirlarini Youtube tarmog'idagi kanallardan bema'lol o'zlashtira oladi.

Zamonaviy matematika, dasturlash, iqtisodiyot asoslari, psixologiya, chet tillar kabi bugunning eng dolzarb, talab yuqori bo'lgan fan yo'nalishlari bo'yicha ham istalgancha

videodarslar, qo'llanmalar topish mumkin. Virtual auditoriya uchun tashkil etiladigan onlayn darslarda qatnashsa bo'ladi. Bir so'z bilan aytganda, ijtimoiy tarmoqlar arzon va bepul ta'lim olish uchun imkoniyat eshiklarini juda keng ochgan.

Bu nafaqat ilm olish, balki ilm tarqatishda ham qo'l keladi. Turli soha mutaxassislari o'z pedagogik mahoratlarini namoyish etishi, virtual o'quvchilar yig'ishi mumkin. Ular kun kelib bu mutaxassisning hayotdagi real talabalariga aylanishi ehtimoli ham yuqori. Bundan tashqari, obunachilari ko'p va videolari namoyishi yuqori kanal egalari reklama orqali qo'shimcha daromadga ega bo'la oladi. Jahonda ayni shu yo'nalishda millionerga aylangan bloger va vlogerlar juda ko'p.

Bugun juda ko'p savdo, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlar ijtimoiy tarmoqlardan samarali foydalanyapti. Elektron tijorat rivojlangan dunyoda keng tarqalgan.

Bugun birgina telegram orqali ishbilarmonlik faoliyatini misli ko'rilmagan darajada yuksaltirib yuborayotganlar talaygina.

Ba'zi ijtimoiy tarmoqlarda esa reklamani tanlangan yoki kerakli auditoriyaga yetkazish imkoni bor. Buni foydalanuvchining qiziqishlarini hisobga olib tarmoqning o'zi algoritmlar asosida bajarishi mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlarda og'ir hayotiy vaziyatga tushib qolganlar, yetim-yesirlar, nogironlar, bir so'z bilan aytganda moddiy-ma'naviy himoyaga muhtoj qatlamga yordamlar uyushtirish mumkin. Bu ayniqsa so'nggi yillarda tobora keng quloqch yoyyapti. Mana shunday ko'maklar ko'plab kishilarning dardiga malham bo'layotgani haqida ommaviy axborot vositalari tez-tez xabar berib turibdi.

Yordam aksiyalaridan muhtojlarning o'ziga foyda topmaydi. Balki xayr-ehson qilgan, birovga yordam qo'lini cho'zgan kishi ham ma'naviy-ruhiy poklanadi, hayotga muhabbati, g'ayrat-shijoati ortadi.

2021-2022 yilda eng faol foydalanuvchilar ijtimoiy tarmoqlar.

1. Facebook: 2,74 milliard
2. YouTube: 2,291 mln
3. WhatsApp: 2000 million
4. Facebook Messenger: 1,3 milliard
5. Instagram: 1,221 mln
6. WeChat: 1,213 million
7. LinkedIn: 740 mln
8. TikTok: 689 million
9. Savol: 617 mln
10. QZone: 517 mln
11. Sina Veybo: 511 mln
12. Telegram: 500 mln
13. Snapchat: 498 million
14. Kuaishou: 481 million

15. Pinterest: 442 mln
16. Reddit: 430 million
17. Twitter: 353 million
18. Tumblr: 327 million
19. Quora: 300 mln
20. Twitch: 140 million

Umuman olganda, monetizatsiya qilish usullari tobora ko'payib bormoqda. Yaqinda titanik Facebook asoschisi va sayyoradagi eng yosh milliarder Mark Tsukerberg juda qiziqarli nutq so'zlad.

Bu dunyodagi eng mashhur ijtimoiy tarmoq, shuning uchun uning so'zlarini tinglashga arziydi. Uning so'zlariga ko'ra, Facebookning rejalari "har bir veb -saytni o'z sahifalaridan biriga aylantirib, Internetni to'ldirishdir".

Bu fikr bir qarashda hayoliy ko'rinadi, lekin bu faqat bir qarashda. Facebook ishlab chiquvchilari har kimga o'z saytlariga Like tugmachasini kiritishni taklif qiladilar, bu esa ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilari bir -birlari bilan ushbu resurslardan topgan qiziqarli narsalarni - tabiiyki, Facebook -ning o'rnatilgan ma'lumotlar almashish mexanizmlari orqali bo'lishish imkonini beradi.

O'z -o'zidan, imtiyozlar almashishning taklif qilingan mexanizmi juda ahamiyatsiz. Biroq, ijtimoiy tarmoqlardan foydalanuvchilar sonini hisobga olsak, natija yuqorida aytilgan ijtimoiy tarmoq rahbariyati olishni xohlagan bo'lishi mumkin. Va kerakli natija pul bilan o'lchanmaydi, hech bo'lmaganda to'g'ridan -to'g'ri emas. Tashabbusning maqsadi - foydalanuvchiga o'z faoliyati jarayonida hech qanday nuqta ko'rmasligi uchun etarlicha qulay muhit yaratish. Ijtimoiy tarmoqni tark eting, chunki bu uning egalariga aniq mijoz nima qilayotgani to'g'risida tushuncha beradi.

Va umuman olganda, tendentsiya, albatta, qiziq. Yaqinda, masalan, alohida kompaniyalar doirasida, ijtimoiy tarmoqlarni yaratish bo'yicha echimlar paydo bo'lishi mumkin. Qanday qilib yirik transmilliy tashkilotlar shartnomaga maxsus bandni kiritganini tasavvur qila olaman, unga ko'ra o'z xodimlari Internetda har qanday faoliyatni faqat korporativ ijtimoiy tarmoqlar orqali amalga oshirishlari kerak.

Har ikkinchi saytda eng yirik ommaviy ijtimoiy tarmoqlarning vositalari paydo bo'ladi va World Wide Web, masalan, Facebook va LinkedIn o'rtasidagi ta'sir zonalariga bo'linadi. Har bir foydalanuvchi uchun Internet iloji boricha shaxsiylashtiriladi, chunki ijtimoiy tarmoq uning xohish -istaklari haqida hamma narsani biladi va eslab qoladi, uning atrofida uning ehtiyojlari uchun imkon qadar haqiqiy muhitni shakllantiradi.

Aksariyat fuqarolarga bunday sxema yoqadi, garchi bu deyarli foydalanuvchilarning harakatlarini mukammal nazorat qilishning apoteozi bo'lsa ham. VERTAMI -kechmi, Internetda foydalanuvchini majburiy identifikatsiyalashning ba'zi mexanizmlari paydo bo'lishi bilan birga, Internetda anonimlik davri muammosiz tugashi mumkin.

Shuningdek, internet va ijtimoiy tarmoqlarni to'la qoralab yo oqlab bo'lmasligi, kishilar undan qanday maqsadda foydalanayotganiga qarab, ijobiy yoki salbiy baho

berilishi, bugungi kunda “Facebook”, “Telegram”, “Youtube” kabi boshqa ijtimoiy tarmoqlarda ancha-muncha foydali ma’lumotlar ham borligi to’g’risida ma’lumotlarni ko’rishimiz mumkin.

Hozirgi kunda ijtimoiy tarmoqlar orqali insonlar o’z bizneslarini rivojlantirish imkoniyatiga ega. Ular o’z maxsulotlarini ijtimoiy tarmoqlar orqali reklama qilib brendlarini tanitish, o’zlari uchun xaridorlar avditoriyasini yig’ish va yangi maxsulotlarini xaridorlarga e’lon qilishlari mumkin. Bu albatta ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning biz uchun avfzalliklaridir. Bazida ishtimoiy tarmoqlarni foydalanishni salbiy tomonlarini xam ko’rish mumkin. Misol uchun Tiktok ijtimoiy tarmog’ini olaylik. Ko’p hollarda Tiktok ga bemaqsad kiramiz va juda ko’p vaqtimizni bu ijtimoiy tarmoqda shunchaki be’mani videolarni tomosha qilish bilan o’tqazamiz. Vaholanki, bizda boshqa muhim vazifalar yetarlicha bo’ladi va biz bu vazifalarni yaxshi bajara olmaymiz yoki umuman bajarmaymiz. Bu albatta juda yomon. Albatta xar bir inson ishtimoiy tarmoqlarga qaram bo’lmaslik uchun reja asosida ish olib bormog’i lozim. Natijada foydalanuvchi kutilgan muaffaqiyatlarga erishishi mumkin.

FOYDALNILGAN ADABIYOTLAR:

1. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers, 15(3), 49-57.

2. Горовик, А. А., & Турсунов, Х. Х. У. (2020). Применение средств визуальной разработки программ для обучения детей программированию на примере Scratch. Universum: технические науки, (8-1 (77)), 27-29.

3. Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). TA’LIMTIZIMIDAKO’ZIOJIZO’QUVCHILARNIINFORMATIKAVAAAXBOROTTEKNOLOGIYALARIFANIDAO’QITISHTEKNOLOGIYALAR. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(5), 990-993.

4. Hamidullo’g’li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. Scientific Impulse, 1(2), 535-537.

5. [Ijtimoiy tarmoqlarning foydali va zararli tomonlari — Teletype](#)

6. [Ijtimoiy tarmoqlarning miyadagi ijobiy va salbiy tomonlari \(cognifit.com\)](#)

Ilkhom, A., Rakhmiddin, M., Ugli, K., Nurmukhammad, K., Ugli, K., & Kuyoshbek, Y. (2021). Factors of Educating Young People in the Spirit of Patriotism. International Journal of Human Computing Studies, 3(4), 10-12.

Tilavoldiyev, S., Madaliyev, R., & Komiljon o’g’li, Y. Q. (2022). MARKAZIY OSIYODAGI HARBIY-SIYOSIY VAZIYATNING O’ZIGA XOS JIHATLARI. IJODKOR O’QITUVCHI, 2(18), 13-17.

Sh, T. (2022). General Didactic Principles of Pedagogical Technologies. Journal of Pedagogical Inventions and Practices, 6, 94-97.

Tilavoldiyev, S., & Madaliyev, R. (2022). UMUMTA'LIM O 'QUV YURTLARIDA HARBIY-VATANPARVARLIK VA OMMAVIY-MUDOFAA ISHLARINI REJALASHTIRISH VA OLIB BORISH. IJODKOR O'QITUVCHI, 2(23), 198-203.